

1134-1934

P. Ludolf F. Czermin
O. Praem.

Sv. Norbert

arcibiskup
a zakladatel řádu
Premonstrátů

narodil se

r. 1085

zemřel

6. června

r. 1134

SVATÝ NORBERT

Není památnější a posvátnější půdy v našich vlastech nad onu královských Hradčan, vypínajících se v jedinečné kráse nad stověžatou Prahou. Vždyť tam, na Hradčanech, ve velechrámu svatého Víta, v kostele svatého Jiří i Všech svatých odpočívají těla svatých patronů českých a nedaleko od těchto svatyň, v opatském chrámu Páně na Strahově, odpočívá tělo dalšího svatého patrona českého, svatého Norberta. Drahé jsou nám Hradčany tím, že byly ohniskem našich dějin, že byly místem, kde sláva i úpadek státu vždy vzaly počátek svůj, ale ještě dražší jsou nám královské Hradčany staletými svatyněmi s těly největších synů a dcer našeho národa i velikánů v dějinách Církve svaté.

Staletí dělí nás od života a pozemského putování svatých patronů našich, a osm set let nás dělí od onoho dne, kdy přestalo bítí láskou tak zanícené srdce svatého Norberta. Žil v době rušné, na politické události a hospodářský rozkvět bohaté. Tehdy, v XI. a v XII. století, byl střed a západ Evropy jevištěm velikého rozvoje obchodu i živností, a jejich rozvoj měl

za následek, že zvýšeným přílivem peněz a vzrůstem bohatství přibylo i rozmařilosti a sobeckosti. A tohoto dvojího zla nezůstala ušetřena politická moc a vrchnost oné doby, ale nejen to — ani církevní život nezůstal ušetřen neblahých těchto zjevů. Ani nejhorší pronásledování neuškodí Církvi tolik, jako když v důsledku blahobytu a moci na odpovědná místa její se dostávají lidé, kteří srdcem a duší daleko jsou vzdáleni všeho, co Kristus chtěl a hlásal. Tak tomu bylo za časů našeho světce.

Mládí.

Bylo to roku 1085, kdy hraběti Heribertovi z Gennepu a manželce jeho Hedvice jako druhorozený syn se narodil Norbert. V dolnorýnském městě Xantenu to bylo, na půdě tak posvátné slavnou minulostí. Jméno Xanten pochází od latinského Sancti a znamenalo město svatých. Vždyť město bylo vybudováno na půdě, na níž vykrvácela pro víru Kristovu část tébských legií, vedená svatým Viktorem a vzpomínka na ony svaté mučedníky žila dále v mysli a srdci obyvatelů xantenských. Legenda nám vypravuje, že tajemný hlas zvěstoval matce sv. Norberta před jeho narozením, že dítě, které přijde na svět, bude veliké před Bohem a před lidmi. Byla-li pak již mateřská láska Hedvice pohnutkou, že se starala o to, aby dítěti jejímu se dostalo všeho, co v budoucnosti by mu mohlo prospěti, pak vzpomínka na tajemný onen

hlas byla pobídkou ještě silnější a vzpruhou ještě mocnější, aby se Norbertovi dostalo vzdělání co nejdůkladnějšího.

Zatím co jeho starší bratr se ujal správy otcovského majetku, věnoval se Norbert studiu bohosloveckému a záhy se mu dostalo i svěcení podjáhenského. Pak zasedl i ve sboru kanovníků v kolegiátní kapitule při kostele svatého Viktora v rodném městě. Původem, zjevem i vzděláním svým upozornil záhy na sebe, takže byl povolán na dvůr kolínského arcibiskupa. Nepobyl tam dlouho — král Jindřich V. povolal jej k sobě, na svůj dvůr, za dvorního kaplana — ač Norbert dosud knězem nebyl, nýbrž jen podjáhmem.

Poměry církevní.

„A brány pekelné jí nepřemohou...“ Tak často a často musíme vzpomínati hluboké pravdy slov Spasitelových, která pronesl, když sv. Petra ustanovil viditelnou hlavou Církve své a pravdivost těchto slov osvědčila se tak plně i za dob života svatého Norberta. Byla-li již výše zmínka o vzrůstu blahobytu a zvýšeném bohatství za oněch dob i o škodlivých následcích toho, pak nejosudněji a nejzáhubněji projevovaly se následky tyto ve vnitřním zřízení církevním. Zatím co papežům zamožřejmě muselo záležeti na tom, aby na vedoucí místa v arcibiskupstvích a v klášteřích a vůbec ve všech církevních ústavech zasedli mužové, kteří bu-

dou dobrými pastýři svěřených jim duší a aby to byli mužové, kteří by životem, vzděláním i rozhledem měli náležité předpoklady pro tyto úřady a jejich plnění, sledovala jiné cíle světská moc, reprezentovaná německými králi a po jejich vzoru ostatními panovníky. Německým králům záleželo v první řadě na tom, aby ti, kterým udělena bude berla, prsten a mitra, byli lidé, slepě jim oddaní, a nejen to — z církevních úřadů měly se státi prebendy pro lidi, vyhovující jedině králi.

Vždycky je horší nepřítel v domě než mimo dům, a proto musilo papežům na tom záležeti, aby byl učiněn konec těmto zlořádům, Církev tolik ohrožujícím. Jako nepřátelé stáli proti sobě největší představitelé moci duchovní a světské v oné době, papežové a němečtí králové, a tak vzplál po desetiletí trvajícím boj mezi oběma, zápas, který dějiny nazvaly bojem o investituru. Když Norbert se stal dvorním kaplanem Jindřicha V., rozpoutal se onen boj nanovo v celé prudkosti. Jindřichu V. šlo o to, aby papeže tehdejšího Paschala II. pokořil a porazil, a tak se vypravil v létě roku 1110 s armádou asi 30.000 mužů do Říma. Mezi jeho průvodci byl i Norbert.

Pokusy o smír mezi Paschalem II. a Jindřichem V. selhaly a tak, když král svoje nespravedlivé požadavky nemohl cestou práva prosaditi, chopil se násilí: Paschal II. byl odveden do zajetí, ale ani tam svatý onen stařec nepovo-

lil. Utrpení jeho a stálost zapůsobily mocně na mladistvého Norberta, který cítil nesmírnost bezpráví, jaké bylo pácháno na nástupci Petrově. V tajné audienci prosil papeže za odpuštění, že i on je v táboře nepřátel jeho, a žehnající ruka svatého Otce dala v duši Norbertově vzklíčiti novým záměrům.

Nové jednání mezi Jindřichem V. a papežem mělo jakýs takýs výsledek, a na císaře korunovaný vládce Německa vracel se na jaře roku 1111 zpět do své říše. S ním i Norbert, ale již jako jiný člověk. On viděl kus křížové cesty Církve Kristovy, on spoluprožíval to poškození Spasitelovo, kterého se mu dostalo v Jeho zástupci na této zemi, v zástupci, který volal po Církvi chudé, ale svobodné, nezávislé na drsné, bezohledné moci světské a jejich choutkách. A když po návratu Norbertovi nabízen byl biskupský stolec v Cambrai (čti Kambré), tu odmítl a roku 1115 opustil dobrovolně císařský dvůr se vším leskem, ale i mravní zbedovaností jeho. Setrvati na dvoře císařském — to znamenalo úmyslně vydávati se do nebezpečnosti hříchu, to znamenalo schvalovati zlo a bezpráví, či neřekl Kristus: Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, na duši své však škodu utrpěl?

Obrácení.

Domů, do Xantenu, vracel se Norbert. A tam si jej Pán Bůh povolal k velikým věcem. V

průvodu svého sluhy vyjel si kteréhosi jarního dne na koni. Náhle přihnala se bouře, blesk, „posel Boží“, jak otcové naši říkali, byl tentokráte opravdovým poslem Božím. Těsně před Norbertem uhodil do země, takže v bezvědomí se skácel s koně. Jemu bylo, jako kdyby v té chvíli slyšel hlas, který prudce na něho a dosavadní život jeho žaluje. Když po hodinovém bezvědomí se konečně probрал, prodělala již duše jeho proměnu obdobnou oné, kterou prodělala duše Šavlova, když oslněn zjevem dosud tolik nenáviděného Krista na cestě z Jerusalema do Damašku, klesl s koně v prach silnice, aby z něho pak povstal ne již nenávidějící Šavel, ale milující a ke všem obětem odhodlaný Pavel.

Siegburský opat Kuno ujal se Norberta, staral se o to, aby jeho duši se dostalo co nejvíce jasů věčných pravd, a v prosinci roku 1115 poklekl Norbert před arcibiskupa kolínského, aby z jeho rukou přijal svěcení jáhenkové i kněžské. A opět jej, naplněného světlem Ducha svatého, vedla jeho touha domů. V kněžské, zcela Kristu patřící duši jeho hořel svatý oheň lásky k nehynoucím statkům věčným a mocněji než kdy jindy cítil, jak mizivé a maličerné je vše pozemské proti Kristu, stejnému, nezměněnému včera, dnes i na věky!

Tam doma svolal po prvé Krista v podobu svaté Hostie, té Hostie, která od té chvíle byla střediskem všech jeho tužeb a prací a obětí, vši jeho veliké, svaté lásky, takže pozdější věky

neznaly krásnějšího a výstižnějšího způsobu, jak zobraziti svatého Norberta nad onen — s Kristem svátostným, eucharistickým v rukách. Tomu Kristu svátostnému chtěl získati všecka srdce v rodném kraji svém. Než marně bojoval proti koukolu, jehož i tam bylo plno. On však věděl, že sám nebeský Hospodář vyčkává, až nastane čas žní a proto, než navždy odešel z rodného města svého, učinil to, co učiniti mu ještě zbývalo: Rozdal vše, co měl, a bos, oděn jen ve vlněný šat a plášť, odešel v nezvykle drsné zimě roku 1118, aby vyhledal císařem Jindřichem V. z Říma vyhnaného nového papeže Gelasia II., který se uchýlil do francouzského opatství St. Gillet. Od něho dostal požehnání k činnosti, které nadále cele se chtěl věnovati — chtěl býti lidovým kazatelem a tak působiti na duše nejširších vrstev obyvatelstva. Slovem, příkladem a láskou burcoval pak se svými prvními spolupracovníky srdce lidská.

Anděl míru.

Než lidské úradky nejsou úradky Božími. O Velikonocích sešel se ve Valenciennes se svým přítelem z mládí, cambraiským biskupem Burchardem, jehož průvodcem byl jeho kaplan Hugo, pozdější nejvěrnější spolupracovník, nástupce a životopisec Norbertův, který u příležitosti svatonorbertinských oslav v roce 1927 od svatého Otce Pia XI. byl prohlášen za blahoslaveného. Hugo urovnal své záležitosti a opustil

všechno, aby se stal druhem Norbertovým na apoštolských cestách jeho.

Andělem míru je nazýván svatý Norbert v litanii, složené k jeho poctě, a na jednom z fresek Neunherzových ve strahovské opatské svatyni je také zachycena událost, která byla příčinou tohoto názvu: V rodišti Hugonově, ve Fosse ve Francii, to bylo. Tam nesmírně mnoho zla napáchaly spory mezi dvěma rody. To nejstrašnější při tom však byla domněnka členů obou rodů, že jen krevní msta je s to, aby odčinila příkoří, kterého se jim dostalo od protivníků. Šedesát lidí již zaplatilo tento spor svými životy a bezúspěšná byla jakákoliv snaha osudný tento spor urovnati. Co nikomu se nepodařilo, to se povedlo našemu světci vlídnou, láskyplnou domluvou a vroucími modlitbami, jimiž svolal požehnání nebes na své bohumilé snahy. Něco podobného se podařilo světci i ve vesnici Moustier v Gembloux a v Couroy.

Premonstráti.

Pontifikát Gelasia II. netrval dlouho a nástupcem jeho stal se Kalixt II., který, aby dojednán byl trvalý smír mezi ním a císařem, svolal synodu do Remeše. Norbert přerušil misionářské cesty své, na nichž prošel severovýchod Francie, Belgie a přilehlou část Německa. Řízením Božím setkal se před Remeší s jedním z nejvýznačnějších a nejušlechtilejších biskupů francouzských, s Bartolomějem z Laonu. Ten

nejen mu umožnil rozmluvu s Kalixtem II., ale snažil se, aby Norberta trvale získal pro svou diecesi. Norbert vyhověl jeho pozvání, zůstal jeho hostem v Laonu a tam se uskutečnila dávná vroucí touha světceva: Založiti řád a řeholními sliby upevniti družinu stejně smýšlejících mužů, kteří by se podjali práce, na kterou síly jednotlivcovy nestačí. Již ze spolupráce Hugonovy seznal, jak pravdivý je názor, že sdílená práce je poloviční práce a sdílená radost, že je dvojnásobná radost. A tak položil roku 1120 svatý Norbert základ k prvnímu svému klášteru v osamělé, lesnaté, močálovité krajině, na místě zvaném „Prémontré“, kde v nočním vidění světec spatřil řadu mužů v bělostném rouše.

Legendy nám vypravují, že z rukou Rodičky Boží přijal svatý Norbert bělostné roucho pro sebe a duchovní syny své a že svatý Augustin, vzor jeho v obrácení a v horlivosti, jemu odevzdal svou řeholi, když Norbert bezračně přemýšlel a se modlil nevěda, kterou řeholi by měl učiniti úhelným kamenem nové své řeholní rodiny. A platí-li zásada, že každý začátek je těžký, pak nečinila tato zásada ani s klášterem v Prémontré výjimky. Nebylo nouze o velmi trpká zklamání, ale se stejnou houževnatostí, s jakou pokračováno bylo se stavbou svatyně a kláštera, pokračoval Norbert i na vniterním díle svém, upevniti mladou řeholní družinu. Hod Boží vánoční v roce 1121 byl v Prémontré obzvláště slavný a významný, v

ten den na čtyřicet kleriků a na padesát bratří-laiků složilo řeholní sliby své, první v nově založeném řádě. A zatím co svatý Norbert často a často dlel na misionářských cestách, aby jednak pracoval pro spásu duší a jednak získal dorost pro svůj klášter, chýlila se stavba v Prémontré ke konci. Bylo to roku 1122.

Vítěz nad bludaři.

Z nejslavnějších úspěchů misionářských svatého Norberta bylo jeho vítězství nad bludem Tanchelmovým v Antverpách v následujícím roce. Učení Tanchelmo bylo obnovení donatistických bludů, hlásajících, že kněz, který je ve stavu těžkého hříchu, nemůže právoplatně udíleti svaté svátosti, a Tanchelm zašel ve svém bludu tak daleko, že popíral přítomnost Syna Božího v nejsvětější Svátosti a sám sebe vydával za boha. Ani násilná smrt bludařova nezastavila šíření se jeho učení, které mělo v zápětí rozvrat mravní i sociální; celé Flandry podlehly Tanchelmově bludu a Antverpy byly jeho střediskem. Všecky pokusy cambraiského biskupa Burcharda, přítele Norbertova, o vyhlazení bludu selhaly, až si pak vzpomněl na Norberta a prosil ho o pomoc a přispění. Norbert jeho žádosti vyhověl a s několika svými řeholními bratry odešel do Antverp, aby se ujal práce. Byla to první velká a při tom veleúspěšná misionářská výprava premonstrátská, — tak totiž po prvním klášteře jmenoval a jmenuje se

řád od založení svatým Norbertem. Nebe žehnilo slovům misionářův a ovoce jejich činnosti bylo obrácení města i celého jeho okolí, dokonalá rekatolisace a jednak i založení nového kláštera premonstrátského. Velmi často setkáváme se na znamení vítězství svatého Norberta nad bludem Tanchelmovým, které bylo i vítězstvím katol. učení o nejsvětější Svátosti oltářní nad bludem, se sochami a obrazy sv. Norberta, jak třímá v ruce monstranci nebo ciborium, zatím co u jeho nohou se svíjí poražený Tanchelm, z jehož kalicha padají na zem hostie.

Než antverpský klášter nebyl jediný, který v oné době vznikl. Myšlenka, kterou svatý Norbert uskutečnil, když založil nový řád a první jeho klášter, byla něčím naprosto novým. Na rozdíl ode všech stávajících řádů založil svatý Norbert řád, u něhož život klášterní a nejaktivnější činnost v duchovní správě doplňovaly se navzájem. Zatím co Prémontré bylo ještě v tiché samotě opuštěné krajiny, stál antverpský klášter uprostřed rychle rostoucího, kvetoucího přístavního města, kde stálý příliv a odliv cizinců i na duchovní správu kladl požadavky jinde naprosto neznámé. Myšlenku světcovu — klášterní život a nejčilejší práce pastorační — je plně chápána řeholními syny jeho i nyní ještě, po dlouhých staletích. Zatím co u nás každý z premonstrátských klášterů má veliký počet duchovních správ, dodělali se premonstráti v Belgii, kde nyní je hlavní kádr řádu,

skvělých úspěchů v moderní pastoraci tiskem a budováním organizací všeho druhu, hlavně však velkorysou misionářskou činností mezi pohany v dalekém zámoří.

Vedle mužských klášterů začaly záhy vyrůstati i kláštery ženské. Zatím však nastala nová změna na prestolu papežském a svatému Norbertovi záleželo jednak na tom, aby se poklonil nové viditelné hlavě Církve, jednak, aby získal přímého schválení svého řádu, a tak se vydal koncem roku 1125 na cestu do Říma. Byla to druhá jeho cesta do Věčného města. Zatím co na první cestě byl zcela ještě ve službách světa, patřil na druhé cestě své již cele Bohu a jen Bohu. V únoru roku 1126 stanul na půdě římské, kam již tolik pochvalného proniklo o činnosti jeho a životě. Milerád schválil papež Honorius II. činnost a dílo velikého kazatele. Uspokojen výsledkem své cesty vracel se svatý Norbert zpět do Prémontré, kde jedním z prvních činů jeho bylo převzetí kláštera steinfeldského v eifelském území v Německu, a zmiňují se o této události proto, poněvadž patnáct let později premonstráti ze Steinfeldu byli českým králem Vladislavem a olomuckým biskupem Jindřichem Zdíkem povoláni do prvního norbertinského kláštera na půdě české, na Strahov.

Biskupem.

Zatím co svatý Norbert byl na cestě do Říma, zemřel jeden z nejvýznačnějších církev-

ních hodnostářů ve střední Evropě, primas německého východu, magdeburský arcibiskup Ruger. Magdeburská arcidiecése byla z nejdůležitějších, poněvadž ona byla ohniskem a východiskem křesťanské misionářské ofensivy na slovanský, dosud většinou pohanský východ a značná část i samotné arcidiecése byla pohanská. I politicky měl Magdeburk svůj eminentní význam. Svatý Norbert, který tak úzkostlivě se vyhýbal všem hodnostem a poctám, byl volbou povolán za nového arcibiskupa a nezbývalo mu, než na nátlak papežského legáta převzítí těžký, zodpovědný tento úřad. Těžko loučil se s tolik mu drahým Prémontré, se svými řeholními syny, které svěřil svému věrnému druhu Hugonovi, a po triumfální cestě celým Německem stanul v neděli dne 18. července po prvé na půdě svého nového sídelního města. První cesta vedla jej do velechrámu magdeburského, a když pak se odebral do své residence, tu jej vrátný nechtěl vpustiti, domnívaje se, že jde o nuzně oděného nějakého chudáka, a velmi se tomu pak divil a nestačil se omlouvati, když mu omyl jeho byl vysvětlen a on zvěděl, že chudě oděný cizinec je nový primas magdeburský.

Reformátor.

Svatý Norbert nebyl z těch, kteří by dlouho rozvažovali, co za daných poměrů učiniti. Jemu stačil fakt, že jde o věc svatou a spravedlivou, aby se dal se vši energií do práce,

aby právo a spravedlnost, pořádek a mrav opět byly domovem v širých krajích, jimž vládla jeho berla. To ovšem bylo píchnutí do vosího hnízda a než se světec nadál, měl proti sobě velkou část jak šlechty, která bránila svou kapsu a výsady neprávem nabyté, tak i kléru, který se bránil reformním snahám Norbertovým. Než Norbert všeho toho nedbal, což je pochopitelné u muže, který kdysi se dovedl zřící všeho, majetku i bohatství i výsad rodových i společenských, když cítil, že jej Pán volá k nejčinnorodější práci na své vinici. A v době, kdy s tolikým nepochopením a nepřátelstvím se setkaly všechny oprávněné a ušlechtilé snahy Norbertovy, kde měl kolem takřka jen nepřátele, vzpomněl světec nejednou na drahé své syny v Prémontré i v ostatních klášteřích premonstrátských, vzpoměl toho, jaké ideály jej tehdy vedly, když zakládal svůj řád, že tehdy měl na očích, oč více zmůže svorná práce několika stejně zanícených než i sebe obětavější činnost jednotlivcova; a je pochopitelné, že povolal řeholní syny své do nového sídla svého, aby mu pomáhali zkypřiti přetěžkou a tvrdou půdu arcidiecése a jejího residenčního města.

Norbert, dbalý práva a spravedlnosti, nedovedl si získati srdce mocných tohoto světa, ale kdo k němu lnul s dětinnou oddaností, to byla chudina a dojemné a krásné je to, co nám staletí zachovala o lásce světcově k chudým a lásce chudých k němu. O tom, jak nepochopeny zů-

staly Norbertovy snahy v Magdeburku, svědčí nejlépe dva vražedné útoky na něho i povstání proti němu, kdy byl nucen celou noc se svými věrnými se skrývati ve věži chrámové, aby se nestal obětí pošťvaného davu. Utéci musil dokonce z Magdeburku, aby ušel jisté smrti; a kolik bolesti musel prožiti než se odhodlal k poslední možnosti, jak zapůsobiti na kamenná přímo srdce — než vyhlásil církevní klatbu nad svým sídelním městem! Pevným, neochvějným pastýřem svého lidu byl a zůstal světec Norbert i tehdy, když každý jiný by byl býval utekl, aby ušel pronásledování. On byl pastýřem duší a ne nájemcem vinice Páně.

Papežské schisma.

Norbert, neústupný v boji o právo, zůstal po dlouhém zápolení vítězem. A zatím co byl tolik zaměstnán boji v Magdeburku a v arcidiecési, rozpoutal se boj ještě větší a k nepřirovnání osudovější, do kterého svatému Norbertovi bylo zasáhnouti, aby se předešlo nedozírným škodám, — papežské schisma.

Po smrti papeže Honorio II. byli zvoleni, vinou roztráštěnosti kardinálského sboru, dva papežové, Innocenc II. a Anaklet II. Norbert znal oba papeže osobně — a oběma velmi na tom záleželo, aby pro sebe získali přízeň německého císaře i aby se za ně postavil episkopát v celé říši. Zatím co Innocenc II. byl plně hoden důstojnosti papežské a muž vzácných povahových

rysů i ušlechtilého života, nedalo se to říci o Anakletovi II., jehož děd byl zbohatlý žid a život Anakletův nikterak nebyl k ozdobě Církve. Intrikami a penězi získal si přízeň Římanů a zmocnil se Anaklet velechrámu svatého Petra i Andělského hradu, takže Innocenci nezbyvalo, než utéci a to až do Francie. Než ani surové násilí ani pletichy nepomohly Anakletovi, za Innocence II. postavil se francouzský episkopát i král a byl to veliký současník a přítel Norbertův, svatý Bernard, který svým rozhodným vystoupením přivodil toto právu odpovídající stanovisko katolické Francie. Španělsko, Anglie i většina italských měst postavila se za právoplatného papeže — jen Německo se svým císařem nepromluvilo dosud konečného slova — a přece právě toto slovo bylo rozhodující..

Lothar II., tehdejší hlava německé říše, dlouho otálel, než se odhodlal zasáhnouti do této tak významné věci. A pak, když konečně se k tomu odhodlal, nechtěl sám nésti všechnu zodpovědnost za stanovisko, jaké v této věci bude zaujato, a proto svolal říšský sněm do Würzburgu, aby rozhodl s konečnou platností, za koho se německá říše postaví. O stanovisku francouzského episkopátu byl svatý Norbert, jehož se snažili získati jak Innocenc tak Anaklet, dobře informován od svých řeholních synů i od přítele svého, svatého Bernarda, a byla to zásluha Norbertova, že würzburgský říšský sněm plně se postavil za papeže Innocence II. a tím

učinil konec rozvratu v Církvi, který v budoucnosti mohl míti tak zhoubné následky.

Pak zúčastnil se světec zasedání zemského sněmu v Goslaru, na němž bylo usneseno, svolati všeobecný říšský sněm do Lutychu, který by schválil usnesení würzburgská. V Lutychu uvítali shromáždění biskupové — 36 jich bylo a 53 opati — papeže Innocence ve svém středu. Nejdůležitějším usnesením lutyšským bylo ono, jimž bylo stanoveno, že se podnikne výprava do Říma, aby papež Innocenc mohl ujati vlády i nad Věčným městem. Po skončení lutyšského sněmu odebral se papež ve společnosti sv. Norberta a laonského biskupa Bartoloměje do Francie, a u příležitosti této cesty dlel svatý Norbert asi naposledy v kruhu svých bratří řeholních v Prémontré.

Jen krátce, od května do října 1131, prodlel svatý Norbert v Magdeburku, aby pak znovu spěchal na koncil do Remeše, na němž náš světec byl zástupcem německého krále Lothara, a tam vyvrcholilo vítězství pravého papeže.

Pro svobodu Církve.

Teprv následujícího roku v srpnu uskutečnil se záměr Lotharův — tažení do Italie, aby v Římě uvedl do svého úřadu právoplatného papeže. Na přímý rozkaz Innocence II. a na přání Lotharovo zúčastnil se tažení i svatý Norbert. Po třetí cestoval do Říma, a vývoj událostí nejlépe svědčil o tom, jak nutná byla jeho účast

a jak požehnaná. Nezvykle dlouho, více než osm měsíců, to tentokráte trvalo, než Lotharovo vojsko stanulo na půdě Věčného města. Norbertovi dostalo se tehdy vroucího, ba překypujícího uznání od svatého Otce za vše, co pro papežský stolec a jednotu Církve vykonal, a když Lothar svého pobytu v Římě i své moci chtěl využít k tomu, aby na papeži vynutil zvláštní výsady pro sebe, které by byly bývaly znamenaly nové zotročení Církve císařem, ohradil se proti tomu celým velkým vlivem svým arcibiskup magdeburský, zastávající tehdy významnou funkci arcikancléře císařského pro Itálii. Tak i poslední pobyt Norbertův v Římě byl požehnáním pro Církev.

Smrt.

Po návratu z Říma vyžádal si vývoj politických poměrů ještě půlročního pobytu Norbertova na dvoře císařském, z něhož řídil vývoj stále víc a více se rozmáhajícího svého řádu, jehož síť klášterů byla čím dál tím hustší. A pak spěchal Norbert do sídelního svého města Magdeburku, kam dospěl dne 28. února 1134. Ale nebyl to již ten primas plný života, síly a podnikavosti, který před půldruhým rokem odcestoval. S podlomeným zdravím vracel se domů, s vědomím, že dnové jeho jsou sečteny. Příliš zapomínal sv. Norbert po všechna ta léta od svého obrácení na sebe, příliš mnoho přinesl obětí tělesných i

duševních, příliš mnoho mu bylo i vytrpěti, než aby to lidský organismus snesl. Věčný neklid a neustálé cesty také nepřispěly jeho silám. Dne 15. dubna, o velikonoční neděli roku 1134, přinesl poslední Oběť mše sv. A pak pokračoval rychle rozklad sil, dne 6. června nadešla hodina, kdy duše velikého bojovníka království Kristova odletěla do nadhvězdných stanů. Se sladkým jménem Spasitelovým na rtech umíral světec, obklopen svými řeholními syny. Ne mnoho, ale za to tím plodnějších let pobyl na zemi.

O mrtvé tělo Norbertovo byl sveden celý zápas mezi dómskou kapitulou a řeholními jeho syny obojí chtěli, aby v jejich chrámu pochován byl zvěčnělý primas a bylo nutno vyžádati si rozhodnutí císařského, které znělo v tom smyslu, že místem posledního odpočinku Norbertova má býti jeho řeholními syny spravovaná mariánská svatyně magdeburská, v níž tělo jeho bylo uloženo dne 11. června 1134. Třemi zjeveními byli bratří v Prémontré poučeni o tom, co se s milovaným otcem Norbertem stalo a nad jeho rakví truchlila veliká rodina řeholních synů jeho. Vždyť v té době bylo již na sto premonstrátských opatství. Tak rychle šířil se řád bělostných synů a dcer Norbertových v Evropě.

Na Strahov.

Než magdeburský mariánský chrám neměl zůstatí místem posledního pobytu ostatků Nor-

bertových, který dne 28. června 1582 byl prohlášen za svatého. Veliký náboženský rozkol v XVI. století vytrhl celý německý východ a sever z lůna Církve. Šlechta a města, dychtivá po církevních statcích, přijala houfně učení Luthe-rovo — a zásada: Čí země, toho i náboženství, vyvrcholila dílo rozvratné. Magdeburk, místo tolikeré lásky a práce Norbertovy, utonul v moři protestantismu. A nyní nastalo zápolení tak výmluvné láskou řeholních synů svatonorb-erských k jasnému zakladateli. Strahovskému o-patu Questenberkovi zželelo se otatků světcov-ých v prostředí, které se tak úplně odcizilo vše-mu, pro což on žil, pracoval, do krajnosti se obě- val i tolik vytrpěl. Zvěčnělý strahovský převor Cyril Straka ve svém spise „Přenešení ostatků sv. Norberta z Magdeburku na Strahov“ (vy- daném u Kuncíře v Praze II., Voršilská 3, krám- ská cena 36 Kč, při odvolání na tuto brožuru 25 Kč), vzpomíná toho, kolik obětí musel přinéstí láskou k světci zanícený onen opat, kolikráte vyjednávání se hatilo i kolik cest vykonal marně, než Praha se dočkala té slavné chvíle, kdy v jejich zdech octly se ostatky světcovy, a od onoho dne, od 2. května roku 1627, odpočívá tělo svatého Norberta v opatském chrámu na Stra- hově, nyní v boční kapli na evangelijní straně, v mohutné, pozlacené tumbě nad svatostánkem. Rok přenesení přinesl světci novou oslavu — byl pojat mezi svaté patrony české.

Český Sion.

Záhy po smrti svatého Norberta dostalo se nejkrásnější a nejcennější dědictví jeho, řád jím založený, i k nám, do území koruny svatováclavské. Společným úsilím knížete a potomního prvního českého krále Vladislava a olomuckého biskupa Jindřicha Zdíka byl založen první klášter premonstrátský u nás, Strahov, český Sion, roku 1140. Strahov přečkal takřka osm set let plných bouří a hrůz, kdy nejednou již již se zdálo, že se neudrží, tak osudně těžké byly doby v jeho minulosti. Než společným úsilím velikých opatů i řeholních jejich synů s pomocí Boží byla vždy znovu vzkříšena sláva Strahova, který svým položením v bezprostřední blízkosti královských Hradčan, svými dějinami i sbírkami a hlavně pak jako místo odpočinku svatého zakladatele řádového má zvláště vznešené a krásné poslání i v budoucnosti, v každé době a za všech poměrův.

Již rok po založení Strahova byl založen ženský klášter premonstrátský v Doksanech u Litoměřic. Než v souvislosti s Doksany musíme vzpomenouti i toho, co tolik svatonorbetských klášterů zničilo. Čtyři velké nepřátele měl řád premonstrátský v dějinách — nepočítaje drancování u nás za válek husitských: Třicetiletou válkou a jí předcházející reformací většiny Německa byla zničena všechna opatství premonstrátská v poprotestanštělých zemích. Druhou

velkou ránu zasadil Josef II. řádu, a on to byl, který bělostné premonstrátky vypudil z Doksan, v nichž vychovávány byly dcery z nejčelnějších domů českých, mezi nimi pak i blahoslavená Anežka Přemyslovna. Třetí rána, která postihla západ Evropy a zničila i kolébku řádu svatého Norberta, opatství v Prémontré, byla velká revoluce francouzská a poslední veliká rána, která řád postihla, bylo zrušení klášterů za Napoleonských válek na začátku minulého století.

Strahov a Doksany nezůstaly dlouho osamoceny. Roku 1149 přišli premonstráti do dosud trvajícího Želiva, zatím co za válek husitských zničené biskupství litomyšlské strahovskými kapituláry osídleno bylo již roku 1145. Roku 1150 přišly premonstrátky do kláštera louňovického na Vlašimsku, roku 1187 založeno bylo Milevsko a blahoslavený Hroznata založil opatství tepelské roku 1193, zatím co sestra jeho Vojslava založila ženský klášter premonstrátský v Chotěšově kolem roku 1200.

Byl-li Moravan, biskup jasné paměti Jindřich Zdík, spoluzakladatelem Strahova, pak rozumí se samo sebou, že ani Morava nezůstala pozadu v zakládání premonstrátských klášterů. Roku 1151 byl od premonstrátů obsazen klášter Hradisko u Olomouce, zrušený pak za Josefa II., jehož monumentální stavba na Hané sní truchlivým snem o zašlé, veliké slávě, zatím co se Svatého Kopečka nad Olomoucem zírá dolů vzkříšené dílo hradiských premonstrátů,

nejkrásnější mariánská svatyně v našich vlastech, u níž duchovní správu jako v 22 jiných farnostech v Čechách a na Moravě vedou strahovští premonstráti. Roku 1181 ujaly se premonstrátky kláštera v Dolních Kounicích a roku 1190 došlo k založení kláštera v Louce u Znojma, který pro jižní Moravu měl nejen po stránce kulturní a náboženské veliký, ba jedinečný význam, nýbrž proslul i po stránce hospodářské. Vždyť byly to pozemky kláštera louckého, na nichž po prvé pěstovány byly okurky, sláva a chlouba dnešního venkova, louckým premonstrátem byl konečně i Prokop Diviš, vynálezce prvního bleskosvodu. Než i sláva louckého kláštera zapadla, když Josef II. vydal dekret o jeho zrušení. Šťastnější byly osudy dosud existující Nové Říše, založené roku 1211 jako ženský klášter a pozděně pozměněné v klášter mužský. Žel Bohu, zapadla i sláva opatství zábrdovického, založeného kolem roku 1200.

Na Slovensku dnešním je jediné, v XII. století založené opatství jasovské, které od roku 1802 je spojeno s bývalým opatstvím leleským. Jaký nesmírný význam pro východní Slovensko Jasov měl, svědčí nad jiné fakt, že svého času vlastnil a řeholníky obsazoval čtyři gymnasia, v Rožnavě, Levoči, Užhorodě a v Košicích.

Není posláním tohoto spisku, aby zachytil všecko veliké, co vybudováno bylo od klášterů premonstrátských nebo od premonstrátů na půdě dnešního Československa, ale i povrchní po-

zorovatel ví, že dědictví svatého Norberta hluboko u nás zapustilo kořeny, a že tomu tak bylo a je, za to v první řadě je co děkovati po stále pomoci Boží snaze Norbertových synů, aby šířili čest a slávu Boží a lidu svému aby byli dobrými vůdci. A při tom všem, jak nejlépe svědčí kláštery samotné, nebylo zapomínáno na vědu a umění.

Premonstrátky.

Zatím co v bouřích století u nás úplně vymizely premonstrátky s původní řeholí, došlo v roce 1902 na Svatém Kopečku k založení kongregace sester premonstrátek. Několik málo desetiletí dělí nás od založení této kongregace a přece vyrůstá ze semene hořčičného již strom; sto dvanáct sester čítá nyní tato kongregace, roztroušených po různých charitativních a výchovných ústavech v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Mateřinec jejich, vybudovaný nedávno, je na Svatém Kopečku u Olomouce, kde se též přijímají přihlášky novicek.

A tam, v mateřinci sester premonstrátek na Sv. Kopečku, mají v kapli na oltáři obraz, hovořící o dalších cestách premonstrátského řádu, ve šlépějích svatého Norberta. Akad. mal. slečna Thořová z Prahy-Troje jej malovala; jest to „premonstrátské nebe“, jak obraz je nazýván a nebyla to jen fantasmie malířky, která obraz tento vytvořila. Je tam opravdu celé premonstrátské nebe. Postupujeme-li podle církevního

roku, pak jsou to následující světci a světice z premonstrátského řádu, kteří jsou povýšeni na oltáře Církve svaté: 14. ledna sv. Gerlach, zemř. 1160, vyznavač; 16. ledna bl. Bohumír, zemř. 1126, vyznavač; 10. února bl. Hugo, první opat v Prémontré a generální opat premonstrátů, zemř. 1164; 17. února biskup-vyznavač Evermod, zemř. 1177; 3. března bl. Bedřich, vyznavač, zemř. 1175; 29. března sv. Ludolf, biskup-mučedník, zemř. 1250; 5. dubna bl. Juliána, panna, zemř. 1258; 8. května bl. Heřman Josef, vyznavač, zemř. 1233; 15. června sv. Isfrid, biskup-vyznavač, zemř. 1204; 9. července sv. Adrian Beckan, Jakob Lacoupe a druhové, mučedníci, zemř. 1572; 19. července bl. Hroznata, mučedník český, zakladatel kláštera tepelského, zemř. 1217; 13. srpna blahosl. Gertruda, panna, dcera sv. Alžběty Durynské, zemř. 1297; 30. srpna bl. Bronislava, panna, patronka Polska, zemř. 1259; 26. října sv. Gilbert, opat-vyznavač, zemř. 1152 a 17. listopadu sv. Siard, opat-vyznavač, zemř. 1230.

Základy.

Jako pět pilířů mocné stavby, tak zanechal sv. Norbert řeholním svým synům pět stěžejných myšlenek, které mají býti základem jejich řeholního života. První z nich je — chvála Boží v chóru. Jsou lidé, kteří se domnívají, že modlitbám chórovým by neměla býti věnována tak veliká pozornost, jak je tomu v mnohých řádech.

Že jsou věci účelnější a nutnější, že za ten čas, který věnován je společným, chórovým modlitbám, by se mohlo vykonati mnoho jiného, domněle i prospěšnějšího a přece již Starý Zákon poučuje nás o tom, že modlitba má stejný, ne-li ještě větší význam než vše ostatní. Dokud Mojžíšovy ruce v modlitbách byly pozdviženy k nebesům, dotud vítězil národ vyvolený nad Amalekem, a vždy, když ruce začaly klesati, když ubývalo modliteb, klonilo se válečné štěstí na stranu Amalekovu. — A konečně — jak nesmírně rychle šířila se sláva nejpopulárnější světice našich dnů, sv. Terezie Ježíškovy, i do poslední, nejzapadlejší vísky naší, a svatá Terezie po celý, byť by i jen krátký, svůj život žila ve skrytu, byla karmelitánkou, příslušnicí té nejprísnější řehole se stálým mlčením a klauсурou, o nichž tak často jsem již slýchal, že z cel řeholnic dělá živé hroby. Ve skrytu přísného kláštera, ve stálých chórových modlitbách žila světice z Lisieux a ne u lože nemocných a ne ve škole a ne ve víru veřejného života a přece ji, právě ji, Bůh v naší době honby a spěchu tak nesmírně oslavil, právě jí dal do rukou déšť růží, aby jej sypala v slzavé údolí země. Duší denního života každého řeholníka je chórová modlitba, posvěcením jeho prací je — i ustavičnou pobídkou pro něho: Sursum corda, vzhůru srdce!

Starost o duše — toť druhý pilíř Norbertův. Zmínil jsem se již o bohaté duch. správě

premonstrátské. Na životě sv. Norberta, na stálých misionářských cestách jeho měli jsme příležitost poznati, jaký nesmírný význam svatý Norbert přikládal přímému boji o duše. On byl originelní touto myšlenkou, založiti řád, jehož poslání je i mimo klášter působiti, pracovati všude, kde se jen dá. Kolébka myšlenky misionářského řádu, která v pozdějších dobách stále a stále oživovala a tolikráte byla napodobována, stála v srdci a duši Norbertově, který láskou k nesmrtelným duším byl pohnut k tomu, aby razil nové, nezvyklé dosud cesty v řeholním životě. Obdivujeme-li cesty největšího misionáře, svatého Pavla, jeho neúnavnou horlivost, která jej pudila s místa na místo, pak měl tento největší z apoštolských horlitelů stejně zaníceného, stejně obětavého a klidu a odpočinku neznajícího následovníka ve svatém Norbertovi. Pomalu zacelují se rány, které poměry válečné a poválečné zasadily českým premonstrátským klášterům. — Kéž s pomocí Boží v brzku se dočkají doby, kdy jejich synové budou moci následovati svatého zakladatele řádového i ve velkorysé, celými zeměmi jdoucí činnosti misionářské, v činnosti takové, pro jakou cele žil svatý Norbert!

E u c h a r i s t i e — stěžejný pilíř premonstrátského řádu, o němž řekl nynější svatý Otec, že je „glorioso eucharisticus et eucharistice gloriosus“, „slavně eucharistický a eucharisticky slavný“. Čest a slávu Eucharistie obnovil sv. Norbert kdysi s bratřími svými v Antverpách a celých

Flandřích, čest a slávu Eucharistie i lásku k Ní šířiti je posláním řádu jím založeného. Již třetí desetiletí konají se měsíc co měsíc na Strahově, u hrobu svatého Norberta, adorační pobožnosti, které vždy znovu a znovu velikým davům, plnícím svatyni, staví před oči nesmírnou cenu Eucharistie a tak opět a opět oživují lásku ke středisku lásky a prací Norbertových — k nejsvětější Svátosti oltářní a cestou k zvýšenému kultu Eucharistie je celý poválečný vývoj duší, který na jedné straně dal zblouditi tolika svedeným, na druhé straně však vyvolal tím mocnější a živelnější hlad po statcích věčných, které jsou jedinou oporou i nadějí v dobách smutku a stmívání. Z věčného světla svato- stánků zapáliti srdce lidská ohněm Božím, to činíval svatý Norbert, toť dědictví synů jeho.

Je málo jen premonstrátských kostelů, které by nebyly zasvěceny Matce Boží. Nepřekvapuje to, vždyť mariánský kult je čtvrtým pilířem ve stavbě norbertinské. Z rukou nebeské Královny dle vypravování legendistova přijal svatý Norbert pro sebe, bratry a syny své bělostné roucho, k Ní, Královně nebes, stoupají denně v mariánském officiu myšlenky všech, kteří sliby slavnými se zavázali, že budou věrnými syny norbertinské rodiny. Skrze Marii k Ježíšovi šla již nejedna duše, a celý ten vroucí mariánský kult, jak jej svatý Norbert zanechal svým dědicům, nemá než to posláním, aby láskou k nebeské Matce a důvěrou v její přímluvu

a pomoc zapálil lidská srdce. Nejedno poutní místo mariánské, ohnisko kultu nebeské Královny, bylo založeno a bylo a je střeženo premonstráty. Od kultu mariánského ke kultu eucharistickému vedli po staletí synové sv. Norberta svěřené jim duše, a byla to cesta nejkrásnější a jediné správná!

A poslední pilíř norbertinské stavby je — pokání. Vzpomněl jsem toho, jak podobný svými životními cestami, svými oběťmi, pracemi a neúnavným putováním za slávou království Kristova světec náš šel za vzorem sv. Pavla. Druhému knížeti apoštolskému, Petrovi, byl tak podobný v — pokání. O sv. Petrovi vypravuje nám legenda, že tak litoval svého hříchu, toho, že zapřel Mistra svého, že od stálých slz, které z lítosti nad svým hříchem vyplakal, měl hluboké rýhy na svých lících. O svatém Petrovi platila plně slova žalmistova „hřích můj přede mnou je stále“, ale tato slova platila i o našem světci. Nejen přísný, ale přímo krutý byl po svém obrácení a byl až do své smrti sám vůči sobě. Tělo mu nebylo ničím — snad brzdou duševního vzletu jedině. Pokání činiti za všechno zlo života před obrácením — to byla hybná síla Norbertových prací. Pokání činiti za léta, ztrávená daleko od Boha a Jeho zákonů — nahraditi to, co zanedbáno a nevykonáno bylo v oné době — to byl stálý oheň, který hořel v srdci světcově a nedal mu odpočinouti. A tak, jak sám úplně se dal do služeb Kristových, jak

ochoten byl v každém okamžiku i životem a krví přispěti k zvětšení slávy Boží, k upevnění a rozvoji Jeho království, tak chtěl, aby žili, sebe obětovali pro Krista, a Krista aby milovali všichni, na něž měl vliv jako hlava řádu i jako arcibiskup. Až krutost mu vytýkali mnozí, kteří jej nechápali a kteří zapomínali slov Kristových, že je-li nástrojem hříchu oko, máme je vytrhnouti, když ruka, že ji máme useknouti a stejně i nohu. Že tam, kde jde o nejsvětější věci by bylo hříchem strpěti smlouvání; a neznal-li svatý Norbert kompromisu pro sebe, pak nechtěl jej strpěti ani u jiných. V nejkřutějších mrazech na misionářských svých cestách byl nuzně oděn a bos, všecko rozdal, co po rodičích zdědil; a když se stal arcibiskupem magdeburským, tu jen a jedině domáhal se vrácení odcizeného církevního majetku, aby měl dosti prostředků přispěti chudým. Nejen apoštolem víry byl Norbert své arcidiecési, ale i apoštolem charity.

A jednu věc je nutno zvláště ještě zdůraznit pro naše české poměry: Lásk a svět-cova k apoštol. Stolicí, nesmírné oběti, které radostně přinesl pro neodvislost a velikost papežství. My příliš málo chápeme velikost a význam prvního a nejčelnějšího úřadu v Církvi, úřadu založeného samotným Ježíšem Kristem, když měl vstoupiti na nebesa. A — přiznejme se — my i příliš málo milujeme, my příliš málo se za svatého Otce modlíme... A svatý Norbert, jehož celý život je skvoucím vzorem nám, dítkám do-

by o osm set let pozdější než doba jeho, je nám jasným příkladem, jak milovati máme papežství, tu skálu Petrovu, na níž Kristus vybudoval Církev svou!

Vzpomínejme často světce-patrona Norberta ve významné modlitbě, v níž ho vzpomíná Církev: Bože, který jsi sv. Norberta, svého vyznavače a biskupa, učinil výborným hlasatelem svého slova a skrze něho Církev svou obdařil novým duchovním řádem, dej, prosíme, abychom pro jeho zásluhy s Tvou pomocí konali to, čemu učil slovy i skutky. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

— — — — —

Abiturienti gymnasií a reálných gymnasií mohou se hlásiti do noviciátu premonstrátských kanonií na Strahově v Praze IV., v Teplé u Mariánských Lázní, v Želivě u Humpolce, v Nové Říši na Moravě a v Jasově u Košic, kde se jim dostane bližších informací ohledně vstupu do řádu. Na Strahově je též juvenát pro studenty vyšších tříd gymnasijských.

Imprimatur. Dr. Meth. Zavoral, abbas Strahoviensis. Nihil obstat.
Mons. Dr. Ant. Bořek Dohalský. censor. Imprimatur. Pragae, die
10. Aprilis 1934. Prael. Dr. Theophilus Opatrný, Vicarius generalis.
Nr. 4431.

Tiskla Typia, Mor. Ostrava. — Vydavatel Exerciční dům, Hlučín.